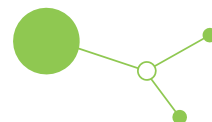

RE-ENFORCE

UBRZAVANJE OBNOVE ŠUMA U SREDIŠNJOJ EUROPI KROZ USKLAĐIVANJE DEFINICIJA, POLITIKA I AKCIJSKIH PLANOVA

Stefan Ebner, Bundesforschungszentrum für Wald, BFW

SAŽETAK ZA DONOSITELJE ODLUKA

Europske šume suočene su s rastućim pritiscima uzrokovanim olujama, sušama, požarima i pojavom štetnika, koje dodatno pojačavaju klimatske promjene. Unatoč tome, nacionalni naponi na obnovi šuma ostaju rascjepkani, vođeni neusklađenim definicijama, neujednačenim financiranjem i nekoordiniranim sustavima praćenja. U nedostatku zajedničkog okvira na razini Europske unije, države članice mogle bi zaostati u ispunjavanju pravno obvezujućih ciljeva obnove šuma propisanih Uredbom o obnovi prirode - obnova 30 % degradiranih šuma do 2030., 60 % do 2040. te 90 % do 2050. godine.

Usklađen, na znanstvenim temeljima utemeljen i klimatski otporan pristup nužan je kako bi obnova šuma značajno pridonijela ciljevima EU-a u području bioraznolikosti, klime i ciljevima otpornosti ekosustava.

Pozadina

Europske šume imaju ključnu ulogu u očuvanju bioraznolikosti, skladištenju ugljika i pružanju opće korisnih funkcija, podupirući time i ruralna gospodarstva te regionalni razvoj. Međutim, predviđa se da će poremećaji uzrokovani klimatskim promjenama znatno umanjiti te ekološke i društvene funkcije.

Europski zeleni plan, Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. i Uredba o obnovi prirode čine sveobuhvatan okvir za zaustavljanje degradacije šumskih ekosustava. Ipak, jaz između ambicija na razini EU-a i njihove provedbe na nacionalnoj razini usporava zajednički napredak.

KLJUČNI IZAZOVI

1. RAZLIČITE NACIONALNE DEFINICIJE – NEPOVEZANE ZAKONSKE OSNOVE

Iako Uredba o obnovi prirode definira pojam obnove šuma, ne daje zajedničku definiciju degradacije šuma. Zemlje srednje Europe uglavnom koriste različite definicije, dok ih neke niti nemaju. Ta neusklađenost otežava zajedničko razumijevanje kada i kako se obveze obnove trebaju primijeniti u okviru EU-a.

2. KAŠNJENJE U PRILAGODBI KLIMATSKIM PROMJENAMA – ODLUKE OBNOVE ŠUMA VOĐENE TRADICIJOM, A NE BUDUĆOM PRIKLADNOŠĆU

Uredba o obnovi prirode ne utvrđuje jasne kriterije za odabir vrsta drveća ili njihovih provenijencija. Posljedično, nastojanja za bržom obnovom šuma i ostvarivanjem ekonomskih koristi često postaju glavnim pokretačima inicijativa obnove. Mnoge države članice i dalje temelje obnovu na postojećem ili povijesnom sastavu šuma, umjesto na predviđenoj klimatskoj prikladnosti.

Neizvjesnost budućih stanišnih uvjeta, uključujući moguće poremećaje, u kombinaciji s ograničenjima modela za predviđanje prikladnosti vrsta, predstavlja velik izazov za dugoročno planiranje. Klimatski modeli često nemaju dovoljnu prostornu razlučivost niti lokalnu relevantnost za praktičnu primjenu. Zbog toga kratkoročni ili previše konzervativni odabiri vrsta mogu trajno usmjeriti europske šume na razvojne putanje koje nisu prilagođene budućim uvjetima, čime se dovode u pitanje ciljevi klimatske otpornosti propisani Uredbom o obnovi prirode.

3. OGRANIČENJA FINANCIRANJA – KRATKOROČNI IZVORI SREDSTAVA ONE-MOGUĆUJU DUGOROČNI OPORAVAK

Obnova šuma uvelike je ograničena nekoordiniranim i kratkotrajnim financijskim mehanizmima. Mnogi su programi vezani uz pojedine države, projekte ili vrste poremećaja, što otežava kontinuitet, širenje i stratešku usklađenost aktivnosti. Poseban je problem što kratkoročni modeli financiranja često daju prednost „težim“ mjerama koje se lako kvantificiraju (poput sadnje određenog broja stabala), u odnosu na ekološki učinkovitije, „lakše“, ali teže mjerljive intervencije s manjim zahtjevima – primjerice upravljanje pritiskom ispaše ili poticanje prirodne obnove – iako su potonje dugoročno i ekološki i ekonomski isplativije. Izostanak stabilnog, dugoročnog i prekograničnog financijskog planiranja u oštrom je neskladu sa sporom dinamikom obnove šuma i potrebom za trajnim praćenjem ekosustava, što ozbiljno ograničava sposobnost EU-a da ostvari trajne rezultate obnove.

4. RAZLIČITI CILJEVI OBNOVE I NEPOVEZANO PRAĆENJE – OGRANIČENA USPOREDIVOST I ODGOVORNOST

Većina srednjoeuropskih država članica EU-a u obnovi šuma prvenstveno nastoji ponovno uspostaviti šumski pokrov, dok samo nekolicina njih obnovu izravno povezuje s povećanjem bioraznolikosti, klimatskom otpornošću i jačanjem općekorisnih funkcija šuma – primjerice Austrija, Njemačka, Mađarska i Slovenija.

Unatoč zajedničkim smjernicama iz članka 17. Direktive o staništima, metode praćenja i pokazatelji znatno se razlikuju među državama članicama. Samo ih nekolicina – poput Njemačke, Austrije i Poljske – propisuje dugoročno praćenje uz jasno mjerljive kriterije uspješnosti. Uredba o obnovi prirode još uvijek ne pruža jasne i operativne definicije naprednih, klimatski otpornih ciljeva „dobrog stanja“, a u više država članica kapaciteti za praćenje i dostupnost podataka i dalje su nedostatni.

PREPORUKE ZA POLITIKE

Nacionalne politike često tretiraju obnovu šuma kao dio redovitog gospodarenja šumom, no rijetke uspostavljaju jasne mehanizme za odgovor na poremećaje velikih razmjera. Kako bi se osigurala usklađenost, države članice trebale bi usvojiti transparentne, standardizirane postupke planiranja i obvezati se na dugoročne ciljeve oporavka ekosustava.

1. USPOSTAVITI ZAJEDNIČKE DEFINICIJE I POKAZATELJE

Na razini EU-a potrebno je jasno i dosljedno definirati pojmove poremećaja i degradacije te uspostaviti zajedničke pokazatelje za praćenje napretka u obnovi.

Preporučena mjera: Europska komisija, u suradnji s državama članicama i Europskom agencijom za okoliš (EEA), trebala bi izraditi usklađene definicije i standardizirane skupove pokazatelja.

2. UKLJUČITI PRILAGODBU KLIMATSKIM PROMJENAMA U SVE NACIONALNE PLANOVE OBNOVE

U odabir vrsta i provenijencija potrebno je uključiti regionalne, nacionalne i lokalne klimatske projekcije te uspostaviti mehanizme za brzo reagiranje na poremećaje velikih razmjera.

Preporučena mjera: Države članice trebale bi do 2030. godine osigurati dio površina za ispitivanje klimatski otpornih provenijencija i mješovitih sastojina. Rezultati tih istraživanja trebali bi služiti kao temelj za razvoj i unapređivanje modela za odabir vrsta i provenijencija.

3. OSIGURATI DUGOROČNO I PREKOGRANIČNO FINANCIRANJE

Preporučena mjera: Potrebno je uspostaviti dugoročne financijske mehanizme, uključujući i fondove uz potporu EU-a, za poticanje bioraznolikosti i klimatski prilagođene obnove.

4. RAZVITI ZAJEDNIČKI EU OKVIR ZA MJERENJE USPJEŠNOSTI OBNOVE

Procjene bi trebale biti temeljene na pokazateljima prilagođenima pojedinim ekosustavima, koji obuhvaćaju bioraznolikost, strukturnu složenost i rezultate regeneracije – uključujući šumski pokrov, sastav vrsta, količinu mrtvog drveta, šumsku floru i faunu te svojstva tla.

Preporučena mjera: Europska komisija trebala bi koordinirati pilot-sustav praćenja obnove.

TITLE:

POLICY BRIEF: ACCELERATING FOREST RESTORATION IN CENTRAL EUROPE THROUGH HARMONISATION OF DEFINITIONS, POLICIES, AND ACTION PLANS

AUTHORS:

Slovenian Forestry Institute (SFI), Slovenia: Katja Kavčič Sonnenschein, Marjana Westergren, Boris Rantaša, Anže Japelj,

Austrian Research Centre for Forests (BFW), Austria: Debojyoti Chakraborty, Silvio Schüler, Stefan Ebner, Eszter Buchert,

Forest Research Institute (IBL), Poland: Ewa Zin, Marcin Klisz, Tadeusz Zachara, Wojciech Gil, Pawel Przybylski,

Czech University of Life Sciences Prague (CZU), Czech Republic: Jiří Korecký, Jaroslav Čepl, Jiří Chuchlík, David Chludil, Jan Stejskal,

Landesforstanstalt Mecklenburg-Vorpommern (LFOA-MV), Germany: Eric A. Thurm, Anna Wöhlbrandt,

Croatian Forest Research Institute (CFRI), Croatia: Martina Đodan, Dora Baksa,

Università degli Studi di Padova, TESAF Department, (UNIPD), Italy: Flavio Tacaliti, Francesco Sforza, Emanuele Lingua.

KEYWORDS:

Policy brief, Interreg CE, forest restoration, harmonization

PUBLISHING PLACE:

Ljubljana

PUBLISHER:

Gozdarski inštitut Slovenije

YEAR:

2025

Co-funded by the European Union
DOI 10.20315/gis024